

ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. ФРАНКА
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

**Соціально-педагогічні технології адаптації дошкільників до
навчання (на прикладі діяльності Комунального закладу
«Денишівський навчально-реабілітаційний центр
Житомирської обласної ради»)**

Дипломна робота з соціальної педагогіки
(освітньо-кваліфікаційний рівень
«Магістр»)

студентки 7 курсу 70 групи
галузі знань:

0101 Педагогічна освіта

напрямку підготовки:

8.01010601 Соціальна педагогіка

Темнікової Олени Володимирівни

Керівник: кандидат педагогічних наук,
доцент **С. М. Коляденко**

Рецензент: кандидат педагогічних наук,
доцент, доктор наук в галузі соціології
Т.В. Семенюк

м. Житомир — 2017 рік

Зміст

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	7
1.1. Аналіз категорійно-понятійної бази дослідження.....	7
1.2. Соціально-педагогічні технології: зміст, завдання та етапи реалізації...20	
Висновки до розділу 1.....	23
РОЗДІЛ 2. ЗМІСТ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ДОШКІЛЬНИКАМИ, ЯКІ МАЮТЬ ОСОБЛИВІ ПОТРЕБИ.....	26
2.1. Вікові особливості дітей дошкільного віку.....	26
2.2. Загальна характеристика дітей з особливими потребами.....	30
2.3. Специфіка соціально-педагогічної роботи з дітьми з особливими потребами.....	32
Висновки до розділу 2.....	37
РОЗДІЛ 3. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ АДАПТАЦІЇ ДОШКІЛЬНИКІВ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ ДО НАВЧАННЯ В УМОВАХ КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ДЕНИШІВСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНИЙ ЦЕНТР ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ».....	39
3.1. Програма емпіричного дослідження адаптації дошкільників до навчання (на прикладі діяльності Комунального закладу «Денишівський навчально-реабілітаційний центр Житомирської обласної ради»).....	39
3.2. Аналіз результатів емпіричного дослідження.....	41
3.3. Соціально-педагогічна технологія адаптації дошкільників до навчання (на прикладі діяльності Комунального закладу «Денишівський навчально-реабілітаційний центр Житомирської обласної ради»).....	50
Висновки до розділу 3.....	64
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	68
ДОДАТКИ.....	73

Вступ

Актуальність: Дошкільний навчальний заклад для дитини є першим, після сім'ї, соціальним інститутом із власною системою норм та правил, сталим розпорядком, можливістю для міжособистісної взаємодії з однолітками та дорослими. Пластичність адаптаційних механізмів дозволяє дітям швидко пристосовуватись до незнайомих умов та нової діяльності, безперешкодно переключати увагу з одного об'єкта на інший. Проте, не зважаючи на фізіологічні особливості даного вікового періоду, які в більшості, сприяють пристосуванню дитини до навчання в дошкільному закладі, існує ще й соціальний фактор, що має власну специфіку впливу на процес та результат адаптації вихованців та індивідуальні чинники розвитку й життєдіяльності дошкільників. Особлива увага, в даному контексті, має бути приділена й характеру пристосування до умов навчально-виховного закладу дітей з особливими виховними та освітніми потребами, адаптаційні механізми яких мають власну специфіку. Врахування сукупності психофізіологічних, соціальних та індивідуальних особливостей кожної дитини з метою оптимізації процесу їх адаптації до навчання є завданням сучасних соціально-педагогічних технологій ДНЗ, в тому числі, й Комунального закладу «Денишівський навчально-реабілітаційний центр» Житомирської обласної ради, в якому процес адаптації проходить відповідно до особливих потреб дошкільників.

Вивченням проблематики адаптації та соціального розвитку дітей в дошкільному навчальному закладі займались такі відомі зарубіжні та вітчизняні дослідники як: Л. Венгер, Л. Виготський, Д. Ельконін, О. Леонтьєва, М. Сосніна та ін.

Технологічний процес в соціальній сфері досліджували і розробляли відомі зарубіжні та вітчизняні вчені, зокрема Г. Вороніна, Ю. Василькова, Т. Василькова, М. Галагузова, А. Капська, Л. Мардахасєв, Р. Овчарова, М. Шакурова, П. Шептенко.

Зміст, принципи, функції, методи соціальних технологій вивчали Н. Басов, І. Грига, А. Капська, М. Лукашевич, І. Мигович, П. Павленок, В. Полтавець, Т. Семигіна, В. Сидоров, Л. Тюптя, С. Холостова та інші.

Та, не дивлячись, на значну кількість наукових праць, в межах яких висвітлювалась дана тематика, на даний період все ж відсутній системний аналіз саме соціально-педагогічних технологій адаптації дошкільників до навчання в ДНЗ. Не існує (унікайте категоричності) чіткої програми рекомендацій індивідуального чи комплексного застосування технологій соціально-педагогічної проблематики в процесі адаптації вихованця в дошкільному навчальному закладі, яка набула б широкого використання працівниками освіти. Тому дана робота покликана систематизувати наукові знання з питань застосування соціально-педагогічних технологій адаптації дошкільників до навчання в ДНЗ та розробити відповідну програму соціально-педагогічних рекомендацій для оптимізації адаптаційних механізмів дошкільників.

Об'єкт дослідження – процес адаптації дошкільників.

Предмет дослідження – форми та методи адаптації дітей дошкільного віку. **Мета дослідження** – проаналізувати соціально-педагогічні технології, що забезпечать ефективність адаптації дошкільників до навчання.

Завдання:

1. Проаналізувати основні категорії дослідження.
2. Охарактеризувати вікові особливості дітей дошкільного віку.
3. Здійснити експериментальне дослідження адаптації дошкільників до навчання на базі Комунального закладу «Денишівський навчально-реабілітаційний центр Житомирської обласної ради».
4. Розробити соціально-педагогічну технологію адаптації дітей дошкільного віку до навчання в умовах навчально-реабілітаційного центру.

Методи дослідження. В даній роботі застосовано сукупність теоретичних та емпіричних методів, що розкривають зміст зазначеної проблематики. Для розв'язання поставлених завдань і перевірки гіпотези було використано: системний аналіз наукових літературних джерел, індукцію, порівняння, аналіз документів, тестування.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

1. У магістерській роботі було проаналізовано базові категорії дослідження «соціально-педагогічна технологія», «реабілітаційний центр».

Соціально-педагогічна технологія – програму дій соціального педагога, його співробітництво з індивідом чи соціальною групою в прогнозованих чи спонтанних умовах. Її основною метою соціально-педагогічної діяльності є становлення, розвиток і реалізація духовності людини, гармонізація та демократизація відносин людини та суспільства

Реабілітаційний центр – це організація, що займається фізичним, психологічним, соціальним і морально-духовним відновленням людей, які перенесли тяжкі хвороби нервової системи, опорно-рухового апарату, органів чуття, також мають психічні та поведінкові розлади набуті або з народження.

Охарактеризовано вікові особливості дітей дошкільного віку, який характеризується виникненням нової соціальної ситуації розвитку дитини. У неї вже з'являється коло елементарних обов'язків. Змінюються взаємини з дорослими, набуваючи нових форм, при яких спільні дії поступово заміщуються самостійним виконанням вказівок. Стає можливим досить систематичне навчання відповідно до певної програми, хоча її можна реалізувати лише в тій мірі, в якій вона стає власною програмою дитини. Окрім того, в цьому віці дитина вже вступає в певні стосунки з однолітками, що також визначає ситуацію її розвитку. Діти з функціональними обмеженнями становлять об'єкт соціальної роботи з надзвичайно складною структурою, через те існує багато класифікацій цього об'єкта за різними ознаками. Практичному соціальному працівнику достатньо знати основні обмеження дитячої життєдіяльності пов'язані з такими порушеннями і захворюваннями:

3. Здійснено експериментальне дослідження адаптації дошкільників до навчання на базі Комунального закладу «Денишівський навчально-реабілітаційний центр Житомирської обласної ради». Аналіз планів роботи виявив, що у своїй діяльності соціальний педагог використовує індивідуальні форми роботи у вигляді консультацій для вихованців, батьків, працівників центру. Проаналізувавши методики використані в магістерській роботі було

виявлено, що переважна кількість перебуває в емоційно-благополучних станів, щодо рівня готовності до навчання, то 50% опитуваних дітей є середньозрілими, 33% - низький рівень психосоціальної зрілості, 17% - готові до навчання.

4. Розроблено соціально-педагогічну технологію адаптації дітей дошкільного віку до навчання в умовах навчально-реабілітаційного центру. Етапи реалізації технології :підготовчий, I етап. Профілактика дезадаптації учнів до школи, II етап. контроль за процесом адаптації дітей до школи, III етап. дослідження причин труднощів у адаптації дітей, IV етап. корекційна робота з учнями в яких виникли труднощі у процесі адаптації до школи, V етап. повторна діагностика за результатами соціально-педагогічної корекції.

Список використаних джерел:

1. Авраменко М. Л. Професійна реабілітація в Україні : організаційні аспекти формування мережі регіональних центрів професійної реабілітації осіб з особливими потребами [Електронний ресурс] / М. Л. Авраменко // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами : Збірник наукових праць. — К. : Університет «Україна», 2004. — 448 с.
2. Актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи (модульний курс дистанційного навчання) / А. Й. Капська, О.В. Безпалько, Р.Х. Вайнола; Заг. ред. А.Й. Капської. — К. 2002. — 164 с.
3. Актуальні проблеми теорії та практики соціальної роботи на межі тисячоліть: Монографія. — К.: УДЦСЦ 2001. — 334 с.
4. Алексєєнко Т. Ф. Технології соціально-педагогічної роботи в територіальній громаді / Т. Ф. Алексєєнко // Соціальна педагогіка: теорія та практика. — 2004. — № 2. — С. 19–24.
5. Бочелюк В. Й. Психологія людини з обмеженими можливостями : [навч. посіб.] / В. Й. Бочелюк, А. В. Турубарова. — К. : „Центр учбової літератури”, 2011. — 264 с.
6. Дятченко Л. Я. Социальные технологии в управлении общественными процессами / Л.Я.Дятченко. — Белгород : Центр социальных технологий, 1993. — 343 с.
7. Гордеева А. В. Реабилитационная педагогика. / А. В. Гордеева. — М. : Парадигма, 2005. — 320 с.
8. Завацька Л.М. Технології професійної діяльності соціального педагога. Навч. посіб. / М. Л. Завацька. — К. : Видав. Дім "Слово", 2008. — 240с.
9. Заверико Н. В. Технології соціально-педагогічної діяльності / Н. В. Заверико // Соціальна педагогіка: теорія і технології : підручник / [за ред. І. Д. Зверєвої]. — К : Центр навчальної літератури, 2006. — С. 147–160.
10. Заверико Н. В. Теоретичні засади соціально-педагогічної технології роботи з підлітками / Н. В. Заверико // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова : зб.наук. пр. — К. :НПУ імені М. П. Драгоманова, 2004. — № 2. — Серія 11.

11. Загрекова Л. В. Теория и технология обучения : учеб. пособ. для студ. пед вузов / Л. В. Загрекова, В. В. Николина. – М. : Высш. шк., 2004. – 157 с.
12. Зарубежный и отечественный опыт социальной работы: [Учеб.-метод.пособие] — М.: Изд-во СТИ, 1999. — 264 с.
13. Зверева І. Д. Концептуальні основи соціального захисту людей з функціональними обмеженнями / І. Д. Зверева, І. Б. Іванова // Інвалід і суспільство : проблеми інтеграції. – К., 2005. – 245 с.
14. Зверева І.Д. Професійний етичний кодекс — нагальна вимога часу // Соціальна робота в Україні / І.Д.Зверева — 2003. — № 3. _С. 33-39.
15. Капська А. Й. Соціальна робота: [Навчальний посібник] / А.Й.Капська — Київ.: Центр навчальної літератури, 2005. – 328 с.
16. Капська А.Й. Соціальна робота: деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю: [Навчально – метод. Посіб] / А.Й.Капська – К.: Центр навчальної літератури, 2001. – 220 с.
17. Липский И. А. Технологический потенциал социально – педагогической деятельности / И. А. Липский // Педагогика. – 2004. – № 9. – С. 34–42.
18. Лукашевич М. П. Технології соціальної роботи / М. П. Лукашевич, І. І. Мигович. [Навч. посіб. – 2-ге вид., доп. і випр.] – К. : МАУП, 2003. – 168с.
19. Лютий В. П. Технологія соціальної роботи : [конспект лекцій] / В.П.Лютий – К. : Академія праці та соціальних відносин ФПУ, 2003. – 275 с.
20. Марков М. В. Методика и технологии работы социального педагога: [Учеб. пособие для студ] / М. В. Марков. – М., 2002. – 264 с.
21. Методи та технології роботи соціального педагога / [автори-укладачі : С. П. Архипова, Г. Я. Майборода, О. В. Тютюнник]. – Черкаси, 2008. – 456 с.
22. Методика и технология работы социального педагогов Б. Н. Алмазов, М. А. Беляев [учеб. пособие для студентов высш. учеб. заведений] / Н. Н. Бессонова. – М. : Академия, 2006. – 192 с.
23. Методология и технология работы социального педагога : учеб. пособие для студентов пед. училищ и колледжей, обучающихся по специальности 0314 «соц. педагогика» / Н. И. Никитина, М. Ф. Глухова. – М. : Гуманитар. изд-во. Центр ВЛАДОС, 2005. – 399с.

24. Мудрик А.Я. Социальная педагогика: [Учеб. для студ. пед. Вузов] / А. Я. Мудрик — М.: Изд. центр "Академия", 2002. — 200 с.
25. Никитин В. А. Социальная работа: проблемы теории и подготовки специалистов : [учеб. Пособ] / В. А. Никитин — М. : Московский психолого-социальный институт, 2002. — 236 с.
26. Никитина Л.Л. Социальная педагогика: [Учеб. пособие для вузов] / Л.Л. Никитина — М.: Академический проект, 2003. — 272 с.
27. Овчарова Р.В. Справочная книга социального педагога / Р. В. Овчарова — М. : Сфера, 2001. — 254 с.
28. Пейн М. Сучасна теорія соціальної роботи / М. Пейн — К. : Знання, 2000. — 456 с.
29. Понятійно-термінологічний словник з соціальної роботи / За. Ред.. І. В. Козубовської, І. І. Миговича — Ужгород: УЖМУ, 2001. — 52 с.
30. Попович Г. М. Соціальна робота в Україні і за рубежом / Г. М. Попович — Ужгород : УДУ; 2000. — 112 с.
31. Соціальна робота в Україні: перші кроки / За ред. В. Полтавця. —К. : Вид. дім "КМ Асасіетіа", 2000. — 236 с
32. Соціальна реабілітація молоді з обмеженою дієздатністю / за заг. ред. С. В. Толстоухової, І. М. Пінчук. — К. : УДЦССМ. 2000. — 184 с.
33. Соціальна робота: технологічний аспект / За ред.. проф. А. Й. Капської. — К. : ДЦССМ, 2004. — 364 с.
34. Соціальна робота в Україні: теорія та практика. /За заг. ред. А. Я. Ходорчук. — К. : ДЦССМ, 2002. — 177с.
35. Соціальна робота : В 3 ч. / за ред. Т. Семигіної та І. Григи — К. : Вид. дім „Києво-Могилянська академія” , 2004. — 224 с.
36. Социальная работа с инвалидами: [настольная книга для родителей] / под ред. Е. И. Холостовой. — М. : Институт социальной работы, 1998. — 215 с.
37. Соціальна робота: технологічний аспект: Навчальний посібник / За ред. проф. А. Й. Капської. — К. : Центр навчальної літератури, 2004. — 352 с

38. Соціальна робота: актуальні питання теорії та практики. Нвч.-метод. посіб. / А. Й. Капська (кер. авт. кол.), О. В. Безпалько, Р. Х. Вайнола та ін. – К.: Держ. Ін-т пробл. сім'ї та молоді, 2005. – 234 с.
39. Соціальна робота // Соціальна педагогіка: понятійно-термінологічний словник / За заг.ред. І. Д. Зверєвої. – К. : Етносфера, 1994. – 61 с.
40. Технології соціально-педагогічної роботи : Навч.посібник / За заг. ред. проф. А. Й. Капської. – К., 2000. – 345 с.
41. Технологія роботи з різними категоріями клієнтів центрів соціальних служб для молоді (методичний посібник) / С. В. Толстоухова, О. О.Яременко, О. В. Вакуленко та ін. – К.: Державний центр соціальних служб для молоді, Державний ін-т проблем сім'ї та молоді, 2003. – 88 с.
42. Тетерський С.В. Введение в социальную работу: [Учебное пособие] / С. В. Тетерський – М. : Академический проект 2000. – 176 с.
43. Технологія роботи з проблемними дітьми [Електронний ресурс] – Режим доступу :
http://www.direct.gov.uk/en/Parents/Schoolslearninganddevelopment/YourChildsWelfareAtSchool/DG_10037983
44. Технологія роботи для батьків з тривожними дітьми [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.bls.gov/oco/ocos060.htm>
45. Технологія соціально – педагогічної діяльності з дезадаптованими дітьми [Електронний ресурс] – Режим доступу :
<http://www.who.int/cancer/palliative/definition>
46. Фирсов М. В. Теория социальной работы: [Учеб пособие для студ.высш.учеб.заведений] / М. В. Фирсов, Е. Г. Студенова – М. : Гуманит.изд.центр ВЛАДОС, 2000. – 275 с.
47. Харченко С. Я. Соціально-педагогічні технології :[навч.-метод. Посіб] / С. Я. Харченко, Н. П. Краснова, Л. П. Харченко. – Луганськ : Альма – матер, 2005. – 552 с.
48. Чагін В. Я. Досвід соціально-психологічної і професійної адаптації та реабілітації молоді з особливими потребами щодо психофізичного розвитку / В. Я. Чагін // Пед. процес : теорія і практика : зб. наук. пр. / Ін-т педагогіки і

психології проф. освіти АПН України [та ін.]. — К., 2007. — Вип. 2. — С. 165-177.

49. Чепіль М. М. Педагогічні технології [навч.посібник] / М. М. Чепіль, Н. З. Дудник. — М. : Академия, 2006 — 224с.

50. Шахрай В. М. Технології соціальної роботи. [навчальний посібник] / В. М. Шахрай. — К. : Центр навчальної літератури, 2006. — 464с.

51. Ягупов В. В. Педагогіка : [навч. посібник] / В. В. Ягупов — К. : Либідь, 2002. — 560с.

52. Beuther D. A. Overweight Obesity, and Incident Asthma-A Metaanalysis of Prospective Epidemiologic Studies / D. A. Beuther // Am. J. Respir. Crit. Care Med. — 2007. — Vol. 175. — P. 661—666.

53. Global Initiative for Asthma. Global Strategy for Asthma Management and Prevention. Workshop Report, 2009 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ginasthma.com>